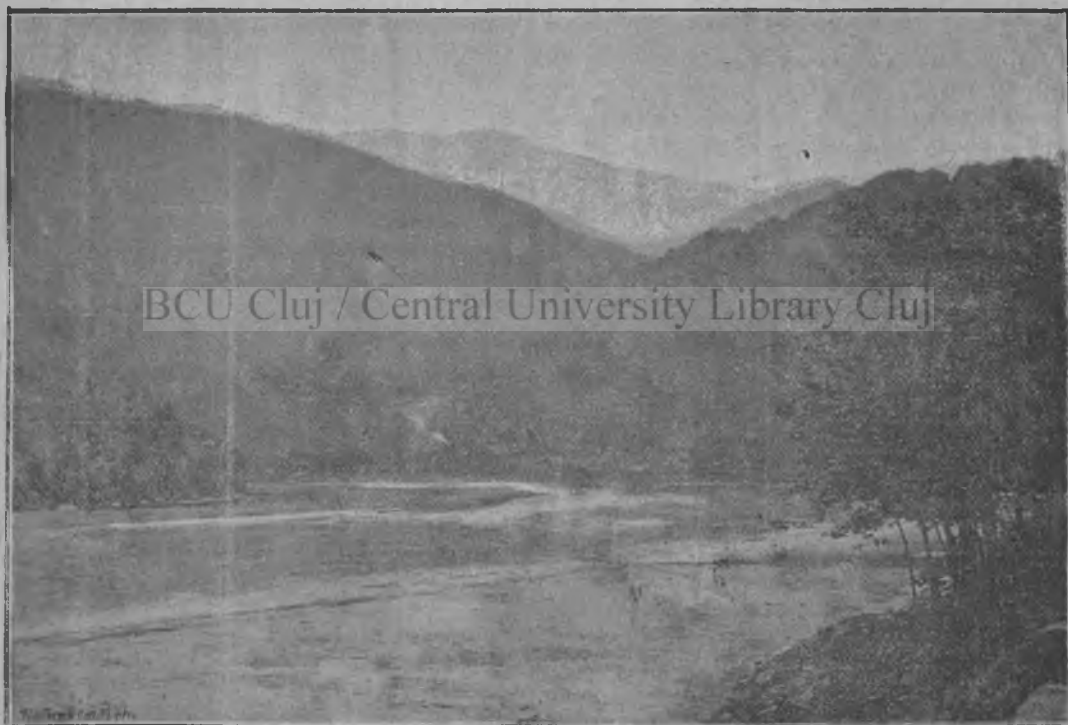

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsávrt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

A vöröstoronyi szoros.

FELELOS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

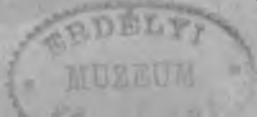
az ereklye múzeum őre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

☞ A m. posta takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma **3213**. ☜

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

TARTALOM:

	Oldal
Kossuth Lajos hadi tudósításai. Szabó Sámuel-től.	149—151
Tárcza:	
A „Sánta huszár“ naplója. (9. közlemény).	151—152
A vöröstoronyi csata. (A vöröstoronyi szoros képével.) Szász Lajostól.	152—154
Honvédek albuma:	
Barkó Ferencz. — Dolhai és petrovai Petrovay János. — Szemerjai Károly.	154—155
Okmánytár:	
(V.) A kivégzett Török János és társai búné	155—156
Különfélék:	
Kossuth-Társaság. — Kossuth-szobor Erdélyben. — Görgői álma. — Kossuth temetésének költségei	156
Szerk. üzenetek.	156
* Mutatvány csakis a forrás megjelölésével közölhető *	

BORITÉK TARTALMA:

Olvasóinkhoz. — A régi bajtársakhoz. — Az 1848—49. szabadságharc története. — Kik élnek még a Kiutahiába internált és Törökországból jött emigránsok közül. — A „Történelmi Lapok“ pénzügyeinek kezelése. — Megvételre kerestt lapok. — Kérdem emigránsainkhoz. — Hírdetések

T. olvasóink és kivált honvédbajtársaink figyelmét állandóan felhívjuk a lapunk boritékán olvasható közléseink- és kérelmeinkre. A szerkesztőség hálás köszönettel fogad minden adatot és felvilágosítást, mely kutatásaiban elősegíti és e tekintetben sokat remél a hazafias ügytársak lelkes buzgóságától!

A régi bajtársakhoz.

Cserey Ignác, a m. kir. honvédmeház parancsnoka, a következő felhívás közzétételére kérte fel lapunkat:

A katonai pályára lépésem óta rendes naplót vezettem; azonban ennek alaposabb átnézése után több helyütt csak is hiányos jegyzeteim vannak. — Különösen azon magyar királyi testőr-bajtársaim névsora hiányos, a kik az 1830-ik évi aug. hó 18-án Felsőleges uralkodó királyunk megkeresztelésénél Schönbrunban diszörségen voltunk. Felkérem: még élő testőr-bajtársaimat, hogy az akkor szolgálatban levők neveit, úgyszintén jelenlegi lakásuk és állásuk megírása mellett alólírtat megörvendeztetni méltóztatassanak.

Budapest, 1894. aug. 18.

Cserey Ignác,

a m. k. Honvédmeház parancsnoka.

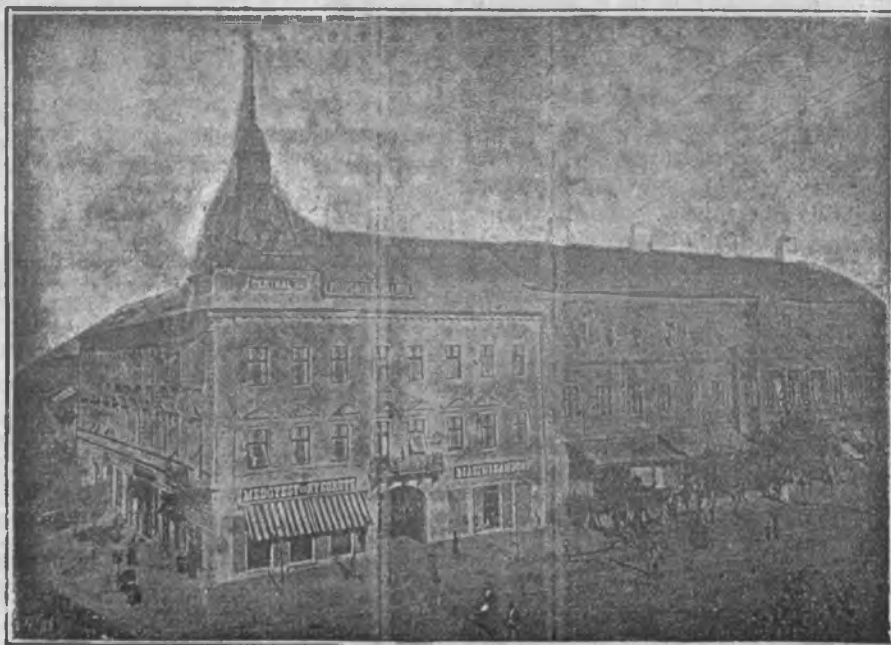
Az 1848—49-iki szabadságharc története cz. illusztrált vállalatból most jelent meg a 18-ik füzet, melyben Gracza György a Württemberg- és Nádor-huszárok hazaszökését mondja el, egészen új adatok alapján. Megragadóan szép epizódja ez a szabadságharcnak. A Württemberg-huszárok Fíth Pompejus vezetése alatt Galiciából jöttek haza úttalan úton ezer veszély közt. A Nádor-huszárezred csehországi állomáshelyéről kilenczszert tört út, hogy a haza segélyére legyen. A vesszőzés, tizedelés mind nem használt, újabb és újabb kísérleteket tettek a hazatérésre. A füzet képei a következők: Schweidel József honvédtábornok. (Egykorú rajz.) Eszék város pénztalványa 1849 ben. Kmetty György honvédtábornok. (Eredetije az orsz. ereklye-múzeumban) Hauslab Ferencz osztrák altábornagy. Pöltenberg Ernő honvédtábornok (Egykorú festmény után) A „Charivári -ból. (Andrássy Manó gróf rajzaiból). Aradi fogoly faragványa. (Eredetije az 1848—49-iki orsz. ereklye-múzeumban) Gróf Zichy Jenő elfogatása. (Eredetije az orsz. ereklye-múzeumban.) Kossuth a táborban. (Egykorú festmény után.) A szabadságharc nevezetesebb szereplői a honvédség köréből.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

KOLOZSVART.

a Bánffy-palota mellett, a város központjában, 36 utcára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a fötérre, a góth székesegyházra és három főutcára.

Telephon-összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgálatra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bállok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN.
az erdélyi-múzeum őre

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az erdélyi-múzeum őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Előfizetési díjak:
1/2 évre 1 frt, 1/1 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kossuth Lajos hadi tudósításai.

Arad, 1849 aug. 8.

Elhunyt nagy hazánkfának közelebbi névnapja alkalmából, időszerűnek látom az alább olvasható történeti emlék közreadását.

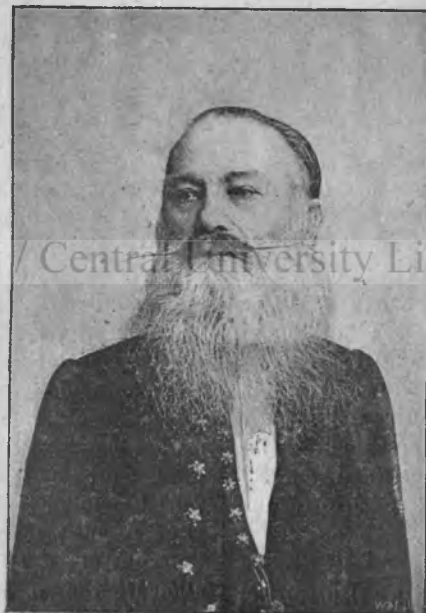
Eredetijét a debreczeni ref. kollegium könyvtára őrzi, R. 485. a) jegy alatt. Az egész szöveg 8 ívrétű oldalt foglal el, egészen Kossuth sajátkezű írása. A két rétet hajtott lapokon csak egyik hasávan beírva. Papírja azon középnyagságnál valamivel nagyobb sűrűke papír.

az ősz vezér menekülésére vonatkozó részletei maig sincsenek egészen felderítve.

Kossuth úgy jelenik meg e levélben, mint a hivatalos „Közlöny“ hírlapi tudósítója. Az eredeti kéziratot, mely kisedés végett az aradi nyomdába le volt adva, *Frics József* tette félre és őrizte meg. Frics akkor a „Közlöny“-nél volt mint nyomdász alkalmazva, később Debreczen városánál mint nyomdai ügyvezető szolgált, s ezt a történeti emléket 1876 okt. 20-án ajándékozta a ref. kollegiumnak. — Így hangzik:

Barkó Ferencz,
örme a 11. zászlóaljban.

Dolhai és petrovai öreg
Petrovay János,
hadnagy a 33. Gyulay-gyalogzászlóaljban.

Szemerjai Károly,
örme a 73. zászlóaljban.

melyet úgylátszik a szabadságharc egész ideje alatt a kormányzó irodája használt. Több levelét láttam közelebről Kossuthnak, melyek 1848 nyarán, őszén s a következő tél folyama alatt irattak, s kivétel nélkül ugyan ezen minőségű papírja volt mindeniknek.

Tartalma azon hadi tudósítások összefoglalása, melyek a kormányzóhoz Aradra, 1849 aug. elején jutottak és egy rendelet, melyben meghagyja, hogy az erdélyi havasok közzé vonult oláh fegyveres csapatokat, kölcsönös ígéretek alapján egyik hadtest se támadja meg. Egészen beleillik a mostani napi politikába. Igen érdekesen van leírva Bem segesvári csatája, melynek főként

Hadi tudósítások.

Dembinszki altábornagy Szőregnél olly állomást vevén, mellyből az ellenség erejének nagy tömegekben való kifejtését sikerrel akadályozhatá, Aug. 2-ik, 3-ik és 4-ik napjain a Szegedről áttörő ellenséggel folyvást ütközött s állását mindig megtartá.

Ezen ütközetekben sok mások között, kiknek nevei a csaták részletes leírásánál később fognak közöltetni, altábornagy ur különösen kiemeli *Jordán Zsigmond* mérnök századost, ki az ellenségnek a Tiszán áttörését 24 óráig lehetlenné tette s ha meg nem sebesül s e miatt serege néhány perczig vezénylő nélkül nem marad, az ellenség a Tisza innenső partján egy lépést sem nyomulhatott volna előre. — Továbbá méltányló dicsérettel említetik az élők

között *Lázár* alezredes és *Katona* őrnagy, a hazáért dicsően elvérzett hősök között pedig *Rohrman* őrnagy a 16-ik zászlóalj rettenthetlen parancsnoka és *Sink József* vadász százados, kinek özvegyéről hálásan gondoskodni a kormány kötelességének ismerendi.

Dembinszki vezér szőregi állását csak azon esetre szándékoznék elhagyni, ha az ellenség vagy alább Török-Kanizsánál a Tiszán, vagy Makó felől a Maroson áttörvén, őt oldalt és hátban fenyegegné.

Ezen esetek mindketteje Aug. 5-kén elkövetkezvén, alsó tiszai hadseregének állását megfelelőleg változtatá s azóta a mai napig folyvást ütközik, Aug. 7-én azonban már a vitéz Kmeti tábornok hadosztályával is egyesült s az által ottani haderőnk nevezetesen emelkedett.

Általában a nemzet haderejének célba vett egyesítése: melynek némelyek általi késleltetése az utóbbi idők viszonyosságait okozá, elvégre csakugyan teljesül. *)

Ennyit mondhatunk megnyugtatósan, (azonha *kihúzza*) azt hogy miként mikor? hol s minő munkálati tervvel? mint függőben levő dolgokat közönség elibe nem bocsáthatjuk.

Általában egyik gyengéje nemzetünknek a (hírvágy *kihúzza*) hirtudási vágy s hírterjesztési ösztön, mely aztán lépésről lépésre nagyitva költ (e m *kihúzza*) s ezzel a hazának sokszor már végtelen kárt okozott.

Most közöttünk alig (van *kihúzza*) számosabb valamely osztály, mint a vészmadarak osztálya, kik hosszú képpel beszállik a hirt, melyet saját réttegésük óriássá növelt, mint a leszálló nap az árnyékot.

Isten óvjon a vészmadaraktól. Kin segített még (ekkorig *kihúzza*) valaha a rettegés? Mi kérjük a nemzetet (híj *kihúzza*) vegye számba erejét, mely országos lételünkért 's (a világ *kihúzza*) a haladás, a világ-szabdság és civilisatio érdekeiért harctéren áll, és hideg vérrel számítva be fogja latni, hogy a közbenjött hadi viszonyosságok még korán sem konditák meg Magyarország életének vészharangját.

Nehéz körülmények között vagyunk, de nem vagyunk reménytelenül, 's ha a magyar önmagához hű marad s belső visszavonással saját öngyilkosává nem lesz, rajtunk is bizonytalanságok ama régi igazmondás: „*qui dura, vince*“, „*a ki kitart, az győz*“. Nekünk még igen sok kútforrásunk van, hosszú ideig kitartani.

Nagy Sándor hadtestének vesztesége a Debreczenyi csatában teljességgel nem tetemes. Ezt is csak a futamlók vészharagossága tette oly naggyá, kik növelték a veszélyt, hogy saját gyávaságukat palástolják. — Meg lessz velük a leszámlolás.

Komárom biztosítva van. Klapka tábornok a vár védőszerein kívül 22 teljes zászlóaljat, 14 huszár századot; 50 sik ágyut, egy felszerelt hadi gőzöst s több század utászt, árkászt, hidászt számító seregével, eléggé erősnek jelenti magát, nemcsak a monostori elősáncokat megtartani, hanem kedvező diversiókat is tenni, a Duna mindkét oldalán. — Jöttek is már aziránt kedvező tudósítások a kormányhoz, de nem lévén teljesen hitelesek, nem gondoljuk illőnek közlésüket. Annyi bizonyos, hogy Klapka tábornok ereje sokat tön arra, hogy Dunántulnak nagy része maiglan is ment az ellenségtől.

Arad vára védállásba van helyezve, s e várra, melynek sorsa *Damjanich* kezére van bízva, megnyugtató érzettel tekinthet a nemzet, mint olyan (ra *kihúzza*) erős pontra,

melynek hazánk megmentésére intézett hadi működéseinkben a mily fontos szerep jutott annak, oly dicsőségesen meg is fog felelni.

Pétervárad megtörhetlen erőben biztosítva van. —

Az osztrák ellenségnek egy hadteste Vásárhely felé Aug. 4-én Makót (ra érkezvén *kihúzza*) szálván meg, saját hadseregünk pedig a Maros balpartján (lévén *kihúzza*) álván, folyvást ütközve szemben az ellenséggel, megtörténhetett volna, hogy Makóról egy erősebb ellenséges csapat Ó-Arad városát megtámadhatá. A kormánynak tehát kötelességében állott a pénzgyárnak, had-ruhatáraknak, fegyvergyárnak, szóval a status azon kincseinek, melyek (nélkül *kihúzza*) a hadfolytatásnak nélkülözhetetlen segéd (eleme *kihúzza*) elemei — biztosításukról jó eleve annyival inkább gondoskodni, mint-hogy a végett több ezernyi szekér szállítvány igényeltetvén, a biztosítás nem történhetik vala egy pár óra alatt. Ezek tehát (Junius *kihúzza*) f. hó 5-én s 6-án alkalmas helyekre elszállítottak. — Ezen elszállítás azonban a vészmadarak osztályában szokottan oly rémülést okozott, hogy megbocsáthatlan könnyelműséggel már Ó-Arad városát is az ellenség által (el *kihúzza*) megszállottnak hirdették. — Ez nem úgy van. — Ó-Arad városa nemcsak kezünkben van (miként azt e lapnak is ott megjelenése tanusítja), hanem nincs is ok a (leg *kihúzza*) közelebbi időben az ellenségtől félni; most fegyvetve sincs (a *kihúzza*) ha idővel fenyegettetnék az ellenség által, gondoskodva van, hogy legyen ki őt kellőleg fogadja.

Bem vitézzel balesetben is Isten van. Alig verte meg Moldvában az orosz seregeket s elfoglalván 4 nagy táraikat unjoncz zászlóaljai muszka posztóba felöltözteté és győztes seregét Moldvában kellőleg elhelyezé; már mint a villám (vag *kihúzza*) vágatott más pontra, hogy Oláhországban nagyobb erővel s e célra más oldalról már megindított seregeivel megtámadja az orosz ellenséget, ez által Erdély biztosítása mellett, a Rouman nemzetnek szabadságára, s a Török biroaalomnak orosz függéstől felmentésére is közre dolgozandó. — Utjában meg tudja, hogy egy muszka hadsereg előtt az út nyitva hagyatott s az Medgyes felé Segesvárnak előtolakodott. Hirtelen tehát a villám gyorsaságu vitéz vezér, magához veszen utjában állomásozó 3 zászlóaljat 250 huszárt s 12 ágyut s az ellenséget mely Segesvárnál állomást vőn, megtámadá.

Ágyujit, felállítva, reggeli 10 órától esti 7 óráig ágyuztatá az ellenséget, melyben minthogy egy szoros völgybe szorítá, tömérdek kárt okozott. — Több foglyok (val *kihúzza*) egyező vallomása szerint az ellenség 4 ezeredből állott; mindenik ezere 4 zászlóaljat, minden zászlóalj ezer embert számítva. Tehát 16,000 gyalogot, azon kívül három osztály lovaszt számított 16 ágyuvál. Kilencz óra hosszat küzdött *Bem* ennyi erőnek ellenében, kedvencz seregeivel, az ágyukkal, melyeknek remek nagy mestere. Hét óra felé az ellenség nagy tömegben kerülőt vőn. *Bem* minden veszteség nélkül vissza húzódott, de itt az ellenség lovassága rohamot intézvén, a mi csekély lovasságunk azt el nem fogadta (ép úgy, mint a volt császár-huszárok Debreczennél, hanem megfordult, szaladt, s feje vesztett szaladásában *Bem* vitézünket lovával együtt egy sáros posványos patakba bele sodorta. — *Bethlen Gerő* ezredes, ki ismervén az öreg urat, ily esetek számára egy jó század huszárral reá mindig vigyázni szokott, Nagyváradon betegem fekeve nem lehetett jelen, s a hős öreg, a páratlan vitéz ott feküdt a sárban egyedül; a kőzások lánlsa távolságra rohantak mellette a futók után s rohanásuk közben szurkáltak felé. — Végre két huszár kívánszorgott a kukoriczából, hogy sárba dőlít lovaikat kiszabadítsák; reá bukkantak az ősz vezérre, kiszá-

*) Czelzás Görgei engedetlenségére.

badítják az ő lovát is; a vitéz öreg felpattan lovára s Kereszturra vágat, onnan szekerem Marosvásárhelyre.

Ez történt Julius utolsó napján s Aug. 2-án az Isten különös gondviselése által csudásan megóvott ősz bajnok már útban volt, egy tekintélyes sereggel Oláhország felé. A szabadság istene kíséri őt. — De ti erdélyi leventék! Örökjetelek e nagy kincsünknek az ősz vezérnek személye felett,

— mert ő magával nem gondol semmit. Az a magyar huszár pedig szégyenelje magát a földig, a ki kozák előtt szaladni tud. — Vitéztársai! ne hagyjátok ilyenek által megszeplősíteni a dicső huszár nevet! —

Az ország kormányzója meghagyásából.
(Vége köv.)

Szabó Sámuel.

T Á R C Z A.

A „Sánta huszár” naplója.

9) (Utánnomás tilos).

Angolországban.

(Southampton. — Ünnepies fogadtatásunk. — A polgármester üdvözlője. — Mészáros köszönetnyilvánítása. — Az angolok vendégszeretete. — Az angol lapok rólunk. — Rónay Jácint tudósítása. — Az érkezettek névsora. — A magyar huszár-parádé angol járdán. — Az Amerikába indulók két csoportja. — A tiszteletükre rendezett búcsúlakoma. — Indulok a világvárosba.)

Megérkezésünk után a southamptoni polgármester (Lord mayor) a hajónk fedélzetére jött, s az öreg Mészáros altábornagyot igen szívélyesen üdvözölve értésünkre adta, hogy a város polgárai által, itt időzésünk ideje alatt ingyen szállással és naponta egy sillinggel láttatunk el; a kik pedig Amerikába szándékoznak, hazákat az angol kormány ingyen szállíttatja el s partra lépésükkor mindenkinek fejenként 2 font sterlinget (21 frtot) ad.

Az ünnepies fogadtatás többi részleteit, az angolok vendégszerető barátságát, s a város és kikötő rajzát elhagyom, mert úgy sem tudnám oly szépen leírni, mint Rónay Jácint itt talált kedves hazánkfiá, ki mindezt egy élénk tudósító levélben közölte a „Pesti Napló” 1851. (II.) évf. június 16-iki 381. számában, melyet érdekesnek tartottam naplómhoz csatolni, s azt most szó-szerint kiadni.)*

London, jun. 9. 1851.

ψ Mit utolsó levelemben Törökországból érkezett hazánkfiáról írtam**), igaz; a hír most az egyszer való lón; ők szerencsésen megérkeztek 21 napi tengeri utazás után.

Az angol lapok (a „Daily News” s utána a többiek, másnap) hazánkfiái érkezését így tudatják a közönséggel:

„A mint értésére esett a southamptoni mayornak, hogy Zultan gőzös fedezetén magyarok érkeztek, a kikötőbe sietett, s üdvözlé Mészáros Lázárt és társait. Mészáros, szép magas férfiú, roppant, vagy miként az angol lapok mondák, határtalan szakállal (immense Beard!), s angolul jól beszél. Megható volt látni, mily tiszteletteljes és mégis férfias állásban fogadta a mayor üdvözlését, szavai mindenkit elbájoltak, midőn reszkető hangon mondta: hogy szívében feledhetlenül fog élni az angol nemzet rokonszenve, hogy régi tisztelője e nemzetnek, s azért már ifjkorában örömmel tanulá az angol nyelvet; de nem hitte volna soha, hogy ily körülmények közt kelljen azt még valaha használnia. A mayor neki és

*) Ezt a levelet ugyan már Szokoly Viktor is kiadta „Mészáros Lázár külföldi levelei és életrata” végén, de hibásan és 27 év előtt, s azért mint egykorú hí tudósítást nem tartjuk indokoltnak mellőzni, mert az érkezettek történetére valóságos kútforrási jelentőséggel bír.
Közelő.

**) A mire itt hivatkozás történik, az a „P. N.” 379. számában közölt jún. 6-iki LIII. levél végén olvasható következő hír: „Mészáros Lázár volt hadügyminiszer, s szabadon bocsátott társait minden nap várjuk; még nem tudni, ha Amerikába menend-e? de társai több londoni magyar menekülttel Új-Budára, vagy Lukács és Rombauer új telepítvényire szándékoznak.”
Közelő.

néhány tisztársainak a legelső fogadóban szabad szállást ajánlott de Mészáros megköszönte; én, jegyzé meg, hazámfiává maradok, s el lévén látva a szükségességekkel, nem veszem igénybe az angol nemzet rokonszenvét; de hálás köszönettel fogadandom azt, néhány szegény honfitársam irányában. — A mayor, az érkezett magyarokat Southampton szíves polgárainál beszállásolá, s egyelőre minden magyarnak, rangkülönbség nélkül naponként egy shillinget (30 xr. ezüstben) ajánlott. — A mayor telegraf utján tudatá lord Dudley Stuarttal a magyarok érkezését, úgy szinte L. Grey miniszterrel, s kérdést intézett hozzá, vajjon mit óhajt tenni a kormány magyar vendégei irányában.* (Eddig az angol lapok tudósítása.)

Másnap, néhány magyar hazánkfiával*) vaspályára keltem, Southamptonba utazandó, — magyar testvéreimhez. Az utolsó előtti állomásnál, két szakálos férfiút látánk attillában alföldi pörge kalappal, ezek magyarok, mondám társaimnak, s a jövő pillanatban már nyujták felénk karjaikat: Mészáros Lázár és Katona Miklós, azon két férfiú, kiknek elérzékenyülve adtuk kezeinket, üdvözlésünket. Mit érzünk e pillanatban, csak az tudja, ki messze hazájától, túl a tengeren — találkozik hontalanul bujdosó véreivel. Mészáros Lázár fölött nyom nélkül viharzott el a szerencsétlenség, -érzése ugyan mély, de testben lélekben ép, ő férfiú, ő még mindig a régi Mészáros, vidor szeszélyű, őszinte, becsületes magyar ember!

Néhány pillanat mulva indultunk. Southampton csinos város, a tenger csaknem körülkarolja, mindenütt élet, mindenütt növekedő jólét; egyike azon angol városoknak, melyek legszebb jövőnek néznek elibe. — Felkerestük hazánkfiáit, öröm és fájdalom vonult keresztül felváltva szíveinken, midőn napbarnította arcaikat megpillantók, midőn láttuk e kis csapatot, mely annyit vesztett, annyit szenvedett; de a szerencsétlenségben is megőrzék a fedhetlen hazaszeretetet, s magokkal viendik, bárhova vezérelje őket végzetük. — Örömtől sugárzó arcczal siettek nyujtani kezeiket. Hogy vagytok véreink? hogy van a haza? ki hitte volna, hogy így és itt találkozunk? ezek voltak első üdvözlésünk. — Egy napot tölték körükben, mely élni fog szívémben, egy napot, melynél sebb még nem viradt rám, mióta hazámat elhagytam. A multnak emléke merült fel lelkemben, s azon fájó tudat, hogy még húsnál több hazámfi várja Ázsiában a szabadság óráját! — Estve visszamentünk Londonba, s Mészáros Lázárt magunkkal vittük.

Legközelebbi levelemben részletesebben szólandok arról, mit Southamptonban a törökországi magyar életről hallék. — Jelenleg közlöm önökkel, az érkezettek névjegyzékét; **) ők felkértek erre, mert mielőtt az új világba költözködnének, tudatni óhajták szülőikkel, testvéreikkel, barataikkal — hogy élnek, s nem feledendik soha, soha a hazát, s azokat,

*) Rónay „Napló-Töredék”-e II. köt. 26. lapja szerint — Mayer György öreg barátjával, kinek Londonban virágzó üzlete és három háza volt.
Közelő.

**) Mivel a Kiutahiából indultak névsorát már előbb közöltük, ezt most elhagyjuk, hogy ne ismételjük.

kik iránt annál mélyebbek a szív dobbanásai, minél távolabb szakadnak fölük.

Konstantinápolyból érkeztek: Volt őrnagy: Csomortányi Lajos. Volt századosok: Nagy Imre, Zágonyi Károly, Dancs Lajos, Mészáros Imre, Nyujtó Mátyás, Pongrácz Alajos, Bukovits Károly, Kösztolányi Ágoston, Wolf József, Baitha József, Csomortányi Alajos, Volt főhadnagyok: Grosszinger Károly, Matheides József. Volt hadnagyok: Balogh Dávid, Zoka Ede, Sánta József, Körmendy Lajos és kis fia. Volt őrmesterek: Baksa János és neje, Kováts Ferencz, László Ede és neje, Ajtay Ede, Jenei Ede, Szabó Ignác, Szabó Ferencz, Jakab Ferencz, Tebis György, Kováts Péter. Közvitézek: Bay Sándor, Balta József, Tusa Ede, Szoboszlav Ede, Gál János, Nagy József, Sipos János, Debreczeni Samu, Fekete Ede, Bondódy György és neje, Fehér Sándor, Fülöp József, Nemes László, Battay József, Lőrincz Mihály és neje, Tomits József, Tótkis Mihály, Salamon Ferencz, Mészáros János, Loránt Antal, Bohónyi János, Torontái ivott főjegyző: Prick József.

Póllék, a 398. számban közölve: Mihálovits Athanáz, volt baranyai főbíró, Lönyi, volt főhadnagy Temesből és Bitkai altiszt.

Szállásomra egy angol egyéniség vezetett, egy kis csinos padlásszobába, aztán kezet szorítva távozott. Éhes voltam. Kibontam podgyászsómat, mely egy ázsiai kecskebőrrel bélelt vörös zsinóros fehér köpenyből, egy extra huszár-dolmányból, egy arany paszományos szürke nadrágból, két ingből és egy pár sarkantyús csizmából állott, s parádéba tettem magamat. Megvallom, nem kis hiúsággal léptem ki Southampton bámulatos tiszta járdájára, melyet gondolatom szerint még magyar huszár nem taposott; igyekeztem is minden módon botommal lábam sántaságát ellensúlyozni, s a lehető legpezckesebben lépdelni.

A harmadik útca sarkán Timárral találkozom.

— Az Istenért, Pista, hát megbolondultál, kiáltá.

— No még nem egészen, fráter, hát mi a?

— Nézd már egész gyerek-csoport kísér.

— S tehetek én arról?

— Jézus Mária, jer lépünk be a *Bellwue-Hôtelbe*, ott majd többet mondok.

A Bellwue-Hôtel tulajdonosnéja, egy csinos kis barna nő, mosolyogva, francia nyelven, kellemes hangon kérdezte, hogy mit parancsolok. Ekkor elővettem Házmántól profitált ékesszólásomat, s kértem egy kollett-et, Timári aztán felvilágosított, hogy az én huszár-parádém igen elegáns öltözet volt Ázsiában, hanem itt a gyerekek és matrózok kifütyölik az embert benne.

Elkomorodtam. Hát ez az a híres nagy nemzet, mely az embert még ruhája szabásáért is kifütyöli? Ez mégis egyik legundokabb máza az önhiútságnak!

Timári elmondá továbbá, hogy ő egyelőre London-

ban üti fel sátrát, s ha oda kerülök, keressem fel, de ruháimat változtassam meg.

Könnyű volt ám neki, mert ő el volt látva pénzzel, én pedig alig valék néhány forint ura.

Félve a kifütyöléstől, egész sötét estig a vendéglőben maradtam, a mi nettó 2 sillingembe került.

Másnap Mészáros altábornagy, Katona Miklós és Szabó István ezredes, Nagy Imre és Timári Imre Londonba mentek. Őt napig nem mozdultam ki szobamból; ekkor pár bajtársam azzal a hírrel jött hozzám, hogy a magyarok egy része holnap indul Amerikába. Házi gazdám segítségével 10 sillingért egy fekete kabáttra tettem szert, szürke nadrágomról pedig a paszományt lebontottam s így huszár-sipkám kivételével civilizált öltözetbe bújva, elmentem az aznap tartott gyűlésre, hol 40 (altisztekből és közemberekből álló) menekült lett az első amerikai szállítmányra kiszemelve, kik június 11-én szerencsésen el is vitorláztak.

A második transzport, mely tisztékből, a hátra maradt legénységéből, s néhány nőből, szintén mintegy 40 főből állott, június 26-án indított az Egyesült-Államokba új hazát keresni. Ezek közt voltak: Prick József, Nyujtó Mátyás, Koszta Márton, Zágonyi Károly, Dancs, Kösztolányi, Wolf József, Mészáros Imre, Csomortányi stb. De nem mentem velük. Ha már Angliában vagyok — gondoltam — betekintek legalább Londonba, mint *Bolond Istók* Debreczenbe.

Az Amerikába indulás előtti estén Zensdorf, londoni ékszerárú és Mayer londoni szücs-mester (mindketten Magyarország szülöttei) búcsúlakomát rendeztek a menekültek részére. E lakomára Londonból többen jöttek ki, így Mészáros altábornagy, Rónay Jácint, Reményi Ede, ki szivetrázó magyar dalokat játszott, és Szentpétery aranyműves, egy 70 éven felüli öreg úr, ki a londoni műkiállításra egy saját kezével készített ezüst művet hozott; mely Porus király fogságbatételét ábrázolta.

A lakománál bajtársaimnak búcsút mondva, szállásomra siettem, és kis podgyászsómat kezembe véve házi gazdám vezetése alatt az indóházhoz mentem.

Itt láttam először a praktikus angolt. A világhiállítás tartama alatt ugyanis egy olcsó vonat közlekedett Southampton és London között; azok az útasok, kik Londonból jöve, aznap visszamenni nem akartak, returjegyeiket (melyek másnapra nem valának érvényesek) átadták borraivaló helyett a hordároknak, kik aztán az indóháznál fél órával az indulás előtt szentori hangon árulgatták: „retur-jegy egy silling“, „retur-jegy 6 penny“ stb. Egy ilyen jegyet vásárolt házigazdám is számomra, azután egy *fedetlen kupéba* felsegítve, kezemet barátságosan megrázta és eltűnt.

(Folytatása következik.)

A vöröstoronyi csata.

— A vöröstoronyi szoros képével. *) —

(Belépésem Bem seregébe. — Az ütközet. — Kimenekülésünk Törökországba.)

Nemrég múlt 45-ik évfordulója ennek a balvégzetű csatának, melynek futólagos leírásával kezdi a „Sánta huszár“ naplóját. Ő alig érinti azt, holott szebben s jobban le tudta volna nálamnál írni, mivel kapitányom volt; de mellőzte, mert csak emigrációi élményeit ve-

*) Ez érdekes képet az *Erdélyrészi Kárpát-Egyesület* központi irodája szívességből közöljük, a miért itt nyilvánosan is köszönetünket fejezzük ki. Szerk.

tette papírra. Vártam azóta, több mint négy hónapig, hogy a még élő szemtanúk közül valaki más avatottabban megírja az ütközet lefolyását, de már megpróbálom magam (mert látom mindenki hallgat) annyival inkább, hogy *Csukássi* József elhalt írónk a „Magyarország és a Nagyvilág“ 1867. évf. 32. számában *Ihász* életrajzát közölvén, az alábbi hibás adatokat írja:

„Bem, Erdély főhadparancsnoka Ihász Dániel ezredes 600 elszánt huszárral, tűzerekkel és néhány ágyúval a vöröstoronyi szoroshoz rendelte és 48 órai tartózkodási időt parancsolt, melynek tartalma alatt a küzdelem hevében 300 huszárt veszített el és arczán, mellén több vágásokkal kénytelen volt a határozott idő leteltével maradék-huszárjaival a menekülő magyarok után Viddin felé venni útját.“

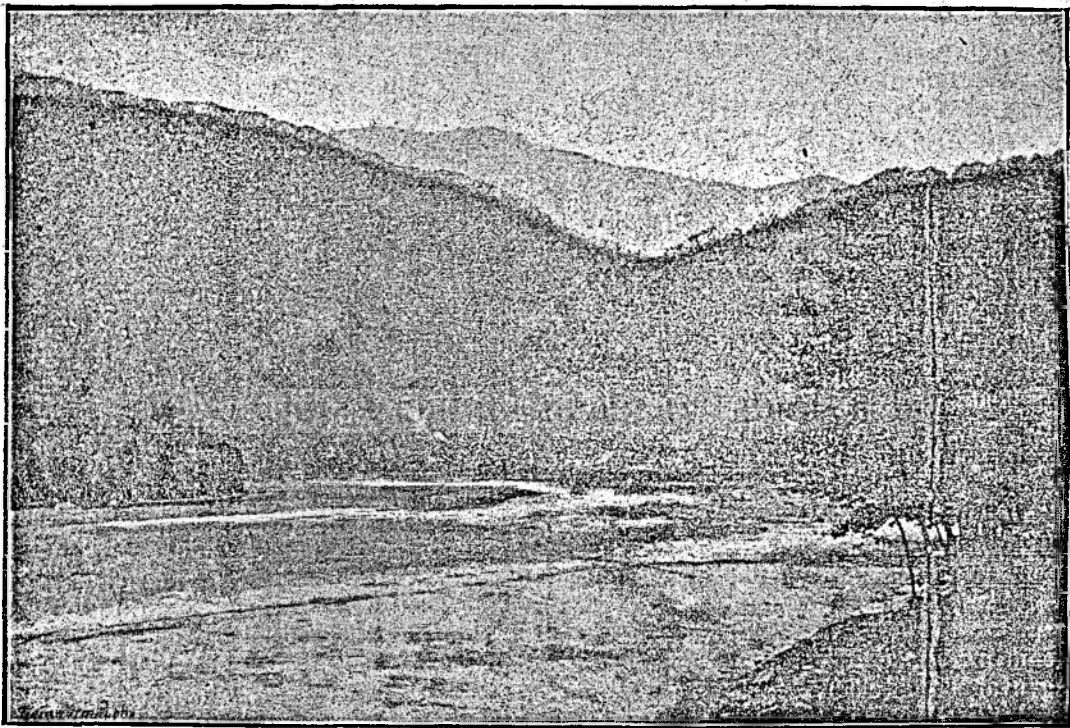
Hát eltekintve attól, hogy *gyalog-seregünk legalább kétszer* akkora volt, huszár pedig csak kémszemlére volt kiküldve *egy kis csapat*. s így az elesettek sem lehettek huszárok, tudjuk, hogy a vöröstoronyi ütközet után még 22 napig harczoltak hazai földön a magyar seregek, melyek még hitték, remélték, hogy győzni fog a jog. Sajnos, hogy a vöröstoronyi csatának még nem akadt leírója, mert tudtommal *Sarkady* László honvédtiszt, mint szemtanú „A vöröstoronyi események” czímen írja ugyan 1861-ben (Vahot Imre: Történelmi adattára III. köt. 56. lapján) de végtelenül hézagosan; alig néhány sorban s a csata és kiszorításunk napját is hibásan 19-ére téve.

E tévedések indítanak arra, hogy a megtörténtekeket szemtanúként az általam látottakban *a maguk valóságában* írjam le a történelem részére. Bevezetésül szabadjon azonban leírnom, miként jutottam én *Bem apó* seregébe, s azzal a vöröstoronyi szoroshoz. S mivel *nevét úgy*

míg a Kis-Küküllő völgyében és Vámos-Gálfalvánál Bem tábornok dörgő ágyúi 1849 január 16-án megszólaltak.

Mint villám futotta át erre ifjú szívünket a gyors és nyílt elhatározás: be M.-Vásárhelyre, jelentkezni az erdélyrészi hadkiegészítő parancsnokságnál. Rendezett hadseregben letörölni a vallott kudarcot és szolgálni a hazának meleg érzéssel, tapasztalt vezér alatt.

Gyors elhatározásunkat gyorsabb tett követte. Szász-Dányánból két nap alatt eltávoztunk a szerető szülői háztól. Édes anyámnak a megválás percében az öröm és eltávozás összefolyásából származó könnyeit mintha most is érezném arczomon, öreg atyámnak búcsúzásomkor férfias komolysággal mondott szavai, mintha most is füleimbe hangzanának: — Éveid számát ha tekintem, még fiatal vagy édes fiam (17 éves), de elbocsátlak Istennek nevében, menj, légy hű harczosa hazánknak, megbízható és hű katonája ezreded parancsnokának, Isten vezéreljen, Isten oltalmazzon!

A vöröstoronyi szoros.

sem hallgathatom el, legyen szabad egyúttal azt is elárulnom (a mit e lapok t. szerkesztősége, ügylátszik, eddig nem tehetett*), hogy a „Sánta huszár” — kit gyakori lábfájásaiért neveztek így az emigrációban — *Kimizsi* István derék huszár-százados volt.

A Maros-Vásárhelynél történt nem annyira szomorú, mint inkább a fejveszteség miatt előidézett szégyenletes kudarc után, 1848 nov. 6-ikatól kezdve a megyénkben fegyvert fogott birtokosok fiai nem voltak többé biztonságban saját szülőik házaiban sem, mert feljelentések után, hol a balavásári, hol a forrói oláh táborokba hurczoltattak és ottan a nemtelen kínzások miatt nem egy ment lelkileg és egészségileg végképpen tönkre addig,

*) Igaza van, mert az érdekes naplót csak úgy közölhetjük, hogy íróját nevével a közlés végéig elhallgassuk, de ezt most már azért is kijelenthetjük, mivel sokan olvasóink közül amúgy is megtalálták eddig!.

Köszö.

Ütközben nemzeti dalokat dalolva érkezünk Maros-Vásárhelyre. A székházat és a ref. kollégium környezetét telve találtuk a kíváncsiak nagy tömegétől. Tanulótársak, jóbarátok jöttek-mentek, kezet szorítottak és egymást kikérdezték véleményük felől, röviden tudakozódtak a történelekről és aztán siettek nyugodt kedélyvel jelentkezni a sorozó-bizottságnál azonnal, nehogy mások egy nappal is megelőzzék, hogy a kívánt létszám betelve, fel ne vétessenek. Mintha mindannyiak szájának szívét egy érzelem és fejükben egy gondolat irányítaná a cél megközelítésében és kivételében. Olyan volt a kis tér a tolongó sokaságtól, mint valami zajos vásár.

Vásár is volt tán ez — hisz édes hazánk hű fiai szerződtek hazánk jelesbbjeivel, hazánk független jogainak kiküzdésére, hozva és adva érte legdrágább kincsüket — vérüket és életüket. A vidékről tömegesen jelentkező tanuló ifjúság a térparancsnokságnak s a hadkiegészítő bizottságnak január első felében nem kevés elfoglaltságot okozott. Mint méhraj, egész csoportok je-

lentkeztek önként a megpezsndült ügy kivételére. Az ifjakat hajlamuk szerint osztották a gyalog- és lovas hadosztályokhoz.

A 15-ik (Mátyás) huszárezred második századának várakoznia kellett kevésbé M.-Vásárhelyen, míg a létszám részére a kellő mennyiségű lóállomány beszerezett. Februárban Szeben bevétele után századunk ideiglenesen a Szeben mellett fekvő Kistoronyra s néhány nap múlva Szebenbe lett áthelyezve a teljesebb felszerelés végett, Bethlen Gergely ezredes és Makrai László huszár-törzstiszt közelében. Innen történtek koronként, időnként, felszerelés után, a szükséges kiegészítések, hol a bánáti, hol a gyulafehérvári vagy a magyarportusi hadtestekhez.

A muszkáknak július havában, a tömösi szoroson tett betörésük előtt, Erdély főhadparancsnoka Bem, Iház Dániel ezredes a vöröstoronyi szoroshoz rendelte. Parancsnoksága alatt volt a biharmegyei 55-ik zászlóalj 1000 embere, a szatmári kék uniformisos önkéntesek, csatákban edzett egyik százada, körülbelül 200 harcos. Aztán a Gábor Áron által öntetett 8 új ágyú és ennek derék tüzéri tisztikara és legénysége nyolczvanon felüli számban, mind-mind biztos lövők és bátor székely fiúk. Ide rendeltetett Szebenből a 15. huszárezred különböző századaiból, felváltva. 3—5 napra, 34 huszár az állandóan ottlevő *Kinizsi* István százados parancsnoksága alatt. Innen menesztettek a czirkáló lovasok éjjel-nappal a feltettebb irányokban, mindaddig, míg július 20-án a hajnali órákban Lüders orosz tábornok osztrákokkal egyesült 8—10.000 főre menő tábora meglepett a Szeben felől szomszédos Talmács szász község közelében.

Az őrszemre kirendelt hat huszár (kik közt magam is ott voltam) észreveszi a hajnali órákban, hogy a már itt-ott learatott búzaföldek között, a keresztbe rakott búzákévék hosszú sorai mellett, egymásutáni sorban, kozák portyázók tömege tart a két hét óta folyton talpon álló és valóban kifáradt, szundikáló előőrsek irányában. A muszka tábor — a mennyire szabad szemmel kivettük — már nyüzsgött, a kardok, a csákok és szuronyok csillogó fénye visszatükrözött, az alig pirkadó nap sugaraiban, szóval a támadásra készen állottak.

A hat huszár közül kettő visszafordulva, sebesen ment jelentést tenni a Talmács feletti magaslatokon felállított és két ágyúval ellátott előőrsségnek a megtámadtatásról. A sebes vágatásra az országútszéli árokban szundikáló néemelyik gyalogos bajtársnak szeme kekre nyílt, s a fegyverét lövésre készen tartotta.

A magaslaton felállított előőrsi csapat két ágyújával kezdte meg az első lövést, a rohanó támadó kozákokra. A magaslatról kevés ideig dominálta is a völgyben támadókat és visszafordulásra kényszeríté, rohanásában zavarva sokáig a tömeget. A székely ágyúk második tüzelésére, az ellenfél számos ágyúi kemény tüzelést kezdtek ellenünk; de e kemény tüzelést megelőzőleg, az ellenfél jobb szárnyából — szabad szemmel is a magaslatról kivehetőleg — az ellentáborból egy tömeg vált ki, mely a talmácsi határ északi feléről kerülőleg sietett, nem velünk szembe, de északnyugati irányban előőrsi állásunktól eltávolodni, csak előre haladva és a reájuk irányított ágyúlövéseket nem is viszonzva haladtak tovább-tovább.

A szembé jövő tábor erejét jobban-jobban kifejtvé, a 2 tüzelő ágyút fedezetével és gyorsan tüzelő tüzérei-vel a magaslatról leszorították és Vöröstorony felé hátráltatták. A kis magyar sereget bekeríteni szándékolt 10 ezernyi ellentömeg, a magaslatról visszavonuló előőrsi csapat visszacsatlakozását, a vöröstoronyi völgyben hadtestünköt teljesen elszakítani készült.

A két ágyúval felszerelt előharczosok, gyalogok és lovasok az ellenfél csatárlánczán keresztül birhattak egyesülni, a vöröstoronyi téren csatarendben felállított seregünkkel. A Talmács felőli magaslatról, Vöröstorony irányában lerohanó hurrah-zó ellent, most nyolcz ágyú tüze és a biharmegyei zászlóalj sűrű apró fegyvertüze fogadja, és másfél órai ellentállással fel is tartóztatja.

A szatmáriak századának egy része, kapitányával, a vöröstoronyi kis erődbe vonult, a löszerek és élelmi készletek fedezésére.

Az elszánt kis sereg, védelmére minden erejét kifejtette, de az ellenfél működésbe hozott erős ágyútüzelését, és az Olt melletti térségen felállított teljes erejét ellensúlyozni nem bírta tovább. Iház ezredes e mellett még a bekerítéstől is tartva, parancsot adott a szorosba való hátrálásra, a határszéli veszteglő — *Contumacia* — felé. Ezalatt a magyar csapat az ellenség tömött sorait keményen tüzelve és ágyúzva hátrált a keskeny sziklás országtúton ágyúfedezet alatt, a *Contumacia* felé.

Dél volt már, midőn a veszteglő-intézetnél az Olt folyó melletti kis térségen, a felállított 8 ágyúval, a székely tüzérek az ellenfél teljesen feltartóztatják. Innen tágitani nem is akart a kis sereg, remélve Iház ezredes, hogy a 4 óra járásnyi távlatból Szeben felől, hová a hajnal óta tartó folytonos ágyúzás hallatszatott is, mentő sereg érkezik. De szerencsétlenségre (és mégis, mint később kiderült, szerencsénkre) mentő segítség Szeben felől nem érkezetett, csak öt nap múlva: a mi reánk nézve már végekpen elkészt.

A reggeli idő óta folyton tüzelő ágyúink közül kettő a heves tüzelés miatt egyszerre szétrepedt és használhatlanná vált. A tüzemester vezényszavára: *Mozdonyra!* a tüzérek hirtelen mind a nyolczat mozdonyra emelték. A tüzelés ekkor megszűnik, a rohanó kozákcsoapat é szünetet előre cselnek veszi és áll, de midőn a gyalogság apró fegyverét feljük irányítva őket ropogtatja, újabb rohamot intéznek, az ágyú-szünet alatt az ellenség közelebb fejt ki erejét, használta röppentő ágyúit is, mi inkább csak ijesztett, mint árthatott, a kanyargó szűk sziklás Olt folyó mentén, az ágyúkat hátrább állították fel s ezalatt csak a gyalogság apró fegyvertüze tartóztatja az előnyomulást, meghúzódva a sziklákba vágott kanyarulatoknál, sortüzelésekkel késleltetve az előnyomulókat.

(Vége következik.)

Szász Lajos,
tizedes a Mátyás-huszároknál.

HONVÉDEK ALBUMA.

— *Tizenegyedik csoport.** —

Összeállította az ereklye-muzeum őre.

(V.) Legjobb akaratumk és igyekezetünk mellett sem tarthatjuk meg felvett szabályunkat, hogy legalább minden második számban közöljünk e rovatban egy-egy csoportozatot a még élő honvédek képei közül. Legtöbbször valami történelmi adalék, vagy aktuális honvédügy tárgyalásának közlése szorítja ki ideiglenesen a metseteket, s ilyenkor mindig bizonyos komorság vesz erőt rajtunk, mert úgy érzem, hogy még lapszámunk is szebb, tartalmasabb, ha róla néhány harcban edzett honvédünk képe tekint reánk — fiatalokra, mintegy mondva: harczoltunk a haza

* Legutóbbi csoportunkat lásd lapunk idei 13. számában.

független szabadságáért — megtettük kötelességünket!

Ez alkalommal is három ilyen hazafit mutatunk be olvasóinknak. Egykorúak s kálomisták mindhárman; 20—22 éves korukban állottak be önkéntesnek, végigküzdvé egész szabadságharcunkat az utolsó fegyvercsörrenésig. Barkó alig gyógyult ki sebeiből, melyek nyomait arcán viseli, Petrovay mint hadnagy tette le a fegyvert az osztrák kezébe, a ki aztán besorozta, Szemerjai meg folytatta deák-életét ott, a hol a forradalom előtt elhagyta. Ma hazánk három ellentétes távoli vidékein működnek saját körükben, vissza-visszagondolva a nagy napokra, melyeket átéltek...

Barkó Ferencz, született Kolozsvárt 1826-ban, ref. szülőktől 1848 július havában beállott a Bethlen Olivér gróf által szervezett önkéntesek közé, kiknek megszaporodott számából alakult a 11. honvédszászlóalj, melyben végigharcolta az egész szabadságharcot. Mint ilyen részt vett zászlóalja minden ütközetében, kivéve 1849 április hónapját, mikor *Bem* tábornok által Maros-Vásárhelyre küldetett újonczokért. Bátor katona volt, s mint őrmester sebesült meg 1849 aug. 12-én a szászsebesi visszavonuláskor, a mid n 6 kozák vette körül, kik 14 sebet vágta rajta, melyeknek nyomát ma is viseli arcán. Jelenleg mint ellenőr működik a kolozsvári „Karolina-kórház”-ban; nős, de családi élete szomorú volt, amennyiben négy gyermeke közül egy sem maradt életben.

Dolhai és petrovai öreg *Petrovay* János, szül. Pusztafegyverneken (Jász-Nagykún-Szolnok megye) 1826 máj. 6-án, ref. szülőktől. A forradalom kitörésekor országgyűlési jurátus volt s június 10-én beállván Pesten a 2. önkéntes-zászlóaljba 1848 szept. 7-ig szolgált, midőn (ápr. elsején áthelyeztetvén) mint a 33. Gyulay-gyalogzászlóalj hadnagya tette le a fegyvert Péterváradon. Résztvett a bácsföldvári, a szenttamási, a futaki ütközetekben és 1849 június 12-én Újvidéken, Jellasich kiveretésénél, Pétervárad feladása után pedig egy hónapig fogva volt, és 1850 febr. 4-én besorozták a 49. osztrák gyalogezredbe. Jelenleg, mint megyéjébéli ősbirtokos Pozsonyban él visszavonultan, de katonai hazafias érzetét mutatja, hogy egyetlen fia cs. kir. főhadnagy, leányát pedig egy honvédszászadoshoz adta nőül.

Szemerjai Károly, szül. Algyógyon (Hunyadmegye) 1828 okt. 12-én, ref. szülőktől, s mint nagyenyedi kollégista lépett be 1848 szeptemberben a 73. zászlóaljba, melynek 2. századjában őrmester lett, s kezdve Urbán utolsó kiveretésétől Borgóprundnál, a dévai kapitulációig minden csatában résztvett. A forradalom után tanítói pályára lépett, s jelenleg a krizbai (Brassómegye) állami népiskola igazgató-tanítója. Az ottani csángó-magyar népnek régóta hazafias vezetője, s a mellett 1867 óta tagja a kolozsvári honvédegyeletnek is.

OKMÁNYTÁR.

A kivégzett Török János és társainak büne.

— A cs. kir. hadi törvényszék ítélete. —

(V.) Utóbbi időben lapunkban két ízben is volt szó az ötvenes évek erdélyi szervezkedéséről, s ennek vezetőiről, a hős lelkű Török János, Horváth Károly és Gálfi Mihályról, kik Maros-Vásárhelyt végeztettek ki a zsarnok erőszak által. Gyászos haláluk részleteit tán eléggé ismerjük már *Hentaller* Lajos „A Balavásári szüret” cz. munkája utolsó fejezetéből, s még inkább a szemtanú *Kodó* Ferencz „Életem és emlékeim” cz. műve

I. kötetéből, de a hadi törvényszék ítéletét, illetve hivatalos hirdelményét, sem ők nem ismerik, sem másutt nem lévén az még kiadva, időszerűnek és a jövő historikusa számára szükségesnek tartjuk azt szó- és betűszerinti szövegében közölni.

A kolozsvári ereklye-múzeum gyűjteményében meglévő becses emlék egy 42×27 cm. nagyságú ivrétű kék merített papírra nyomott példány, melynek első lapján a német, a két közbülső lapján az oláh szöveg olvasható, a negyedik pedig ugyanez magyarul a mint következik:

Hirdetmény.

1. TÖRÖK JÁNOS Erdélyben Udvarhely Kerületben keblezett Bági születésű 47. éves, református, nős, gyermekei nincsenek, hittani tanár a Maros-Vásárhelyi refotmatum Collegiumban.

2. NAGY VÁRADI HORVÁTH KÁROLY Teleki Háromszéki születésű, 25 éves, református, nőtelen, földbirtokos.

3. GÁLFI MIHÁLY Martonosi Udvarhely kerületi születésű, 37. éves, unitárius, nős, három gyermek' atya, országos ügyvéd, és volt szolgabíró;

Mind hármas ellen törvényesen megállapított tény állás mellett törvény előtt tett vallomásoknál fogva bebizonyosodott, hogy ők az Erdélyi nagyfejedelemségben felfedezett azon öszveesküvésben, melyet szökött felségáruló Kossuth Lajos Londonból titkos ügynökök által újabb felelevenített; és a melynek főczélja volt a Császári országlásnak Magyarországon, és Erdélyben megbuktatásával, és ezen Korona országoknak az öszves Monarchia kötelékétől élszaggatásával egy fennebb irt Kossuth Lajos alatt működendő szabad uralkodást állapítani meg, mint vezénylő társulati tagok részt vettek.

Ezen felségárulási czélzathól Török János még Juliusban 1851-ben Kossuth ügynökével Ruziczkaival Teleken öszvejöveteleket tartott, az utolsótól a társulati szabályokat, és más, erre vonatkozó irományokat átvette, melyek szerént a fegyveres felkelésben helyhezendők Koronaországok egyelőre tizenkét Vidékre lettek volna felosztandók, és a melyek közül Török János egy Vidéki főnöki állomást azon kötelezettséggel vett által, hogy a felkelés további szervezetét, és vezetését ő igazítandja.

Ennekutánna Török János a rea bizott vidéket egyuttal kerületekre felosztván, ezekben a főnökeket kinevezte, ezeket a társulati munkásságra kötelezte, és ezenkívül rendelkezett úgy a forradalmi haderőnek képezése, mint a forradalom kivételére szükségelt pénz összegnek megszerzése aránt.

Megvallotta különösen Török János, hogy ő Septemberben 1851-ben Kossuth elhíresztelt ügynökétől Makktól, ki akkoron Törökországban mulatott, tudosított, mikép a forradalom mindenik vidékben már elintéztetett, az ideiglenes Kormány kinevezetett, Makk hadi vezérnek tétetett; miképpen kellessék továbbá a Székely Földnek katonai Szervezését a főnökök kinevezésével, és a fegyveres erőnek képzésével siettetni; miképpen kellessék végre a társulati levelezéseket titkos levélhordok által fenntartani, és minden kerületi főnökökhez eljuttani; hogy továbbá ő ezen utasításoknak megfelelt, és ön állás pontja szerént működött; hogy ő October végén 1851 ben egy pesti küldött által értesített, miképpen fognak jövendőben a társulati rendeletek Magyarország fővárosából Kolosváron keresztül küldetni; hogy ő ezuton utasítást nyert, miképpen kellessék nékik a Kólosvárot létező társulati tagokkal az öszveköttetést felállítandó titkos posták utján fenntartani, és a társulati jelentéseket Pestre megtenni; hogy ő mint vidéki főnök alárendelt kerületi főnökeivel szóval és írásban érintkezett, a szervezést névszerént a harmadik Kerületben, ennek főnöke Gálfi Mihály különös tevékenysége által sükerrel előmozdította, Gálfitól működésének eredményéről forma szerénti tárgy kimutatásokat fogadott el, sőt saját előmeneteleiről is a Pesti küldötnök szóval, s miután a Magyarországon létező társulati Comitee címét megkapta írásban is tudosításokat tett, hogy ő utoljára Januáriusban 1852-ben a Tordán felállítandó titkos posta tárgyában az e végre kijelelt társulati taggal érintkezett; és hasonló irányban a társulati jelentéseknek Maros-Vásárhelyig léendő eljuttatása körül a szükséges intézkedéseket ön maga meg tette.

Horváth Károlyra bebizonyult, hogy ő már 1851-ben emissarius Ruziczka, kinek minősége, és rendeltetése előtte esmértes volt, saját lakába lapangtatta, és néki alkalmat szolgáltatott, nálla t: i. Horváthnál a felkelés szervezésére szükséges irományokat megkészhetheti; hogy ő maga is ezen munkálataiban résztvett, ezenkívül Kossuth megnevezettügynöke forradalmi merényeit az által is előmozdította, hogy annak, t. i. Ruziczkanak Törökkel egybenjövetelet saját házánál eszközölte, és ez utolsónak saját uti alkalmatosságát rendelkezése alá adta; hogy ő Töröknek a székely földön vidéki főnöknek lett kinevezetését egész bizonyossággal tudta, s általa a társulati szabályok' alapján Három és Miklósvári

várszéki kerületi főnökké nevezetett, később Makk által Erdélyben küldött szervezési utasításokat Töröktől megkapta, és ezek tartama kivitele körül közremunkált

Horváth Károly továbbá bevallotta, hogy a m r fe hozott Pesti küldöttet magánál szállásoltatta, vele az öszveesküvés érdekében érintkezett, ez uton a titkos posták felállításáról, és a levelezés módjáról tudomást szerzett Török Jánosnak a Pesti emissáriustól átvett titkos kulcsot kézbesítette, saját társulati állomásában hét járást allított fel, ezeket különbféle Községekre felosztotta, és elfogatásáig vidéki főnök Törökkel szoval és írásban közlekedett, általánosan élénk buzgalmat, s munkásságot fejtett ki társulati állásában.

Gálfy Mihályt illetőleg saját vallomásából bizonyos, hogy ő soga Török János által a megirt forradalmi törekvésekről, és sogaának a székely földön vidéki főnökké lett kinevezetéséről tudomást nyervén, az öszveesküvésbeni részvételre magát késznek nyilvánította, a harmadik kerületi főnökre, mely Udvarhely és Bardocz-széket foglalja magában, lett kineveztetését elfogadta, ezen minőségében tovább működött, kerületét 8 járásra osztotta, ezeket községekre különböztette, a járási főnökeket megkivántató számban kinevezte, és beállította, magát a kezéhez vett társulati szabályokhoz alkalmazta, a szervezést siettetette, és erre az alárendelt társulati tagokat is ösztönözte.

Nyomozott bevallotta továbbá, hogy ő az alája rendelt járási és községi főnökök működése eredményéről az elsőbkek által írásbeli tárgykimutatásokat fogadott el, és az öszveesküvés előmeneteléről, mely a 4-ik járásban tetemes eredményű volt, saját körében vidéki főnök Török Jánosnak jelentéseket, általán pedig bekövetkezett letartoztatásáig mind az alárendelt organumaival, mind a vidéki főnökkel az egyesülés céljára szóbeli és írásbeli értekezést folytatott.

A dolog ezen állásában a törvényesen lejártaott hadi törvényszéki nyomozás alapján 1853-ban October 11-kén hozott egyhangu ítélet által Török János, Horváth Károly, és Gálfy Mihály felségárulási bűnért az V-ik hadi törvény czik alapján, és ennek a katonai törvény könyv 61-dik cikkével kapcsolatában, valamint az 1849-dik évi Julius 1-ső napján az országban közönségesen kihirdetett Proclamatio 1. § értelmében kötél általi halálra ítéltettek, mely büntetés folyó évi Februárius 18-ról költ legfelsőbb leirat, és folyó évi Mártius 3-ról költ bírói felsőbbbségi megerősítés következtében az ítéletnek szabályszerű kihirdetése után a megnevezett három törvényesen nyomozott egyéneknek a máj napon végrehajtatott.

Közírástétetett Maros-vásárhelytt Martius 10-én 1854

A nagy Szebeni cs. kir. Hadi Törvényszék nevében a M. Vásárhelytt létező cs. kir. katonai vidéki Parancsnokság által.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kossuth-Társaság. Abafi Lajos, a „Petőfi-társaság” tagja s az 1876—82-ig 11 kötetben megjelent „Hazánk” című történeti közlöny szerkesztője, mint a „B. H.” aug. 12-iki számában olvassuk, *Kossuth-Társaság* alakítását tervezi. E társaság célja és feladata lenne, az 1848—49-iki szabadságharcra s annak előzményeire, úgyszintén a magyar emigrációra, valamint Kossuth Lajos és a többi szereplők életére vonatkozó összes adatok összegyűjtése s azoknak felolvasások útján való ismertetése és részint feldolgozott alakban, részint pedig feldolgozandó adatként, külön e célra alapítandó *folyóiratban* való közlése — továbbá a budapesti, aradi és kolozsvári Erekllye-múzeumnak a társaság részére való megszerzése vagy országossá tétele, minek megtörténtével a Társaságnál összegyűjtendő anyag azokkal egyesíttetnék. Ez által a történeti anyag gazdag tárháza létesíttetnék, melynek segítségével a hazai történet ama dicső korszakának története valóban alapos és kimerítő módon volna megírható. A kik a Kossuth-Társaságot

elvben pártolják, szíveskedjenek ezt Abafi Lajosnál (Aigner Lajos könyvkereskedése VIII. József-körút 2. szám, a népszínházzal szemben) bejelenteni.

Hát az eszmét elvben mi is pártoljuk, mert szüksegesnek tartjuk, hogy minél több helyen őriztessenek a szabadságharcz erekllyei; de az egyes múzeumok megszerzését épen ezért nem gondoljuk sem indokoltnak, sem kivihetőnek, mert a mi múzeumunk legalább — egyszerűen nem eladó!

Kossuth-szobor Erdélyben. Marosvásárhelyt, a székelyek fővárosában, — mint levelezőnk írja — élénk mozgalom indult meg Kossuth Lajos szobrának a város főterén való fölállítása érdekében, a hol már *Bem apó* szobra is áll. A szobor alapjára közel 10 000 forint van már együtt. A gyűjtést a szobor-bizottság az egész erdélyi részekre kiterjesztette s most már nap nap után folynak be a hazafias adományok Marosvásárhelytt és vidékén gyakran rendeznek előadásokat és mulatságokat a szobor javára. Így a múlt hónapban Marosvásárhelyt és a görgeynysóaknai fürdőn voltak jótékonycélú előadások; augusztus 19-én Mezőbándon mulatság; 20-án, Szent István király napján pedig ismét Marosvásárhelyt volt népünnepe, sétahangverseny, tűzijáték és tánczeste.

Görgei álma. Dolhai öreg Petrovay János 1848—49. honv. tisztté még a m. évben beküldötte a kolozsvári országos erekllye múzeumnak a Görgei álmat ábrázoló képet. Úgylátszik, ennek a képnek egy példánya nem régiben a budapesti erekllye-gyűjteménybe is beküldetett. A budapesti lapokban ezt olvassuk az oda is megküldött képről: *Görgei Arthur álma*. Rendkívül érdekes képet küldött Debreczenből egy Ribárszky György nevű 48—49. halálfejes légióbéli őrmester a fővárosi erekllye-gyűjteménynek. Magának a színezett képnek rendkívüli műbecse van, mivel közvetlen a forradalom után készült titokban Debreczenben, hol a kép különböző színnyomatban az összes szabadságharczi fegyvernemek akkori festői öltözetét tünteti fel. A képet Haynau elkoboztatta, mikor egy honvéd nyilvánosan árulta előfizetés útján a debreczeni árvaház javára. A ritka képen a következő felírás olvasható: A főalak Görgei Arthur, ki azon perczen van előtűntetve, midőn az oroszok követe lábaihoz tette a nemzet-árulásért felajánlott pénzes zsákokat, mire a háttérből egy furia lép elő, kígyóalakban, ostorral kezében. A háttérben felnyílnak a sírok és a szabadságharcz tábornokai lépnek ki belőle, a kik szemrehányó tekintetet vetnek Görgei felé. A képet, a melyen több alak látható, Debreczenből küldötték, a hol mostanáig őrizték erekllye gyanánt.

Kossuth hamvainak hazaszállítására és Budapesten történt eltemetésére a főváros a főszámvevő kimutatása szerint összesen 65.224 frt 61 krt fizetett ki. Miután ez összegben a szorosan vett hazahozatali és temetési költségeken kívül a Kossuth neje és leánya porainak Genuából való elszállítására, a turini orvosok tiszteletdíjára s a fővárosi küldöttség költségei is befoglaltatnak, az összeg egyáltalán nem mondható túlságosnak.

Szerk. üzenetek.

Többeknek. A szabadságharcz szobraira vonatkozó közlemény folytatása a szerkesztő távolléte miatt nem adta ki e számban. Annak sajtó alá rendezését a tárgy fontosságánál fogva magának tartotta fenn.

K. J. Igen, úgy van. *Rónay* Jácint naplójából még sok érdekes másolatunk van, melyeket időközönként közölni fogunk.

W. A. Arad. Az *Aranykönyv*, I. kötetét a legközelebb kiadandó ívvel és rendes tartalomjegyzékkel befejezzük, s aztán csi-nos bekötési táblákról is gondoskodunk.

Kik élnek még a Kiutahiába internált és Törökországból jött emigránsok közül? A Kolozs-vártt megjelenő „1848—49. Történelmi Lapok“ legújabb száma A „Sánta huszár“ naplója új fejezetében közli a Kiutahiából 1851 május 8 án elindult és június 5-én Angliába érkezettek névsorát. E szerint Kiutahiából indultak a következők:

Mészáros Lázár altábornagy, Katona Miklós ezredes, Fockner József alezredes és neje, Szabó István ezredes, Biró Ede és Halász József („Fiti“) őrnagyok, Koszta Márton, Kapner Ferencz és Mayerhoffer János századosok, Kinizsi István huszár-kapitány; Harcz Gyula, Szabó Samu és báró Diószegi Gejza főhadnagyok, Fülöp Péter és Szathmáry Károly hadnagyok; Timári Imre, Temesmegye volt szolgabírája, Szöllőssy Ferencz, Józsi nevű legényével, továbbá Aczél Ignác és neje, Kis Károly, Grün Lajos, Kelemen Sándor, Bán János és Zábrák János (örrmesterek) szolgálak.

Ezekhez csatlakoztak a hajóraszállítás alkalmával azok a magyarok, a kik:

Konstantinápolyból érkeztek: *Volt őrnagy:* Csomortányi Lajos. *Volt századosok:* Nagy Imre, Zágonyi Károly, Dancs Lajos, Mészáros Imre, Nyujtó Mátyás, Pongrácz Alajos, Bukovits Károly, Kosztolányi Ágoston, Wolf József, Baitha József, Csomortányi Alajos, *Volt főhadnagyok:* Grosszinger Károly, Matheides József. *Volt hadnagyok:* Balogh Dávid, Zoka Ede, Sánta József, Körmendy Lajos és kis fia. *Volt őrmesterek:* Baksa János és neje, Kováts Ferencz, László Ede és neje, Ajtay Ede, Jenei Ede, Szabó Ignác, Szabó Ferencz, Jakab Ferencz, Tebis György, Kováts Péter. *Közvitéztek:* Bay Sándor, Balta József, Tusa Ede, Szoboszlai Ede, Gál János, Nagy József, Sipos János, Debreczeni Samu, Fekete Ede, Bondódy György és neje, Fehér Sándor, Fülöp József, Nemes László, Battay József, Lőrincz Mihály és neje, Tomits József, Tótkis Mihály, Salamon Ferencz, Mészáros János, Loránt Antal, Bohónyi János, *Torontól ivolt főjegyző:* Prick József.

Pótlék, a 398. számban közölve: Mihálovits Athanáz, volt baranyai főbíró, Lönyi, volt főhadnagy Temesből és Bitkai altiszt.

A második nagyobb magyar csapat június 19-én indult el Konstantinápolyból a török kormány költségein és július 6-án Southamptonba érkezve, 11 nap múlva tovább szállítottatt Amerikába. Ez emigránsok névjegyzéke a következő:

Századosok: Keller Ernő, Takács Ferencz, nejevel. *Főhadnagyok:* Glosz Károly, nejevel, Kulcsár Bálint, orvos. *Hadnagyok:* Benkő Sándor. *Örmester:* Borbély Dániel, nejevel. *Allisztek:* Daly József, Fekete Sándor, Krucsányi József, Kun Sándor, Soltész-Nagy Sándor, Stahó Károly, Súlyok István, Sporn Ferdinánd trombitás, Szenyeri János, Tóth Sándor, Vargics János. *Közvitéztek:* Becser János, Böröndy Ferencz, Deni János, Gerion Sámuel, Füleki Lajos, nejevel, Hangya József, Homola Péter, Jakab Károly, Josephus Alajos, Keglovics József, Kovács András, Márkus Péter, Molnár József, Németh Károly, Novákovics Péter, Nyilas István, Oslányi József, Rósa János, Sütő Lőrincz, Székely János, Szuchánszky István, Vaskovits János, Vég József, Vizmáti István. *Polgári állásból:* Badaï Ferencz, Kornis Károly, a vészbiróságnál volt köztápló, Drahos Ernő.

Az Angliába érkezett első magyar rajok fentebbi névsorából már nagyon sokan csendes emberek, s a fontosabb szerepet játszottak halálozási évét és részleteit ismeri is a szerkesztőség, de a kisebb emberek közül többen élhetnek még, s ezért kérjük t. olvasóinkat, méltassák b. figyelmükre e névsorokat és szíveskedjenek a még élő emigránsok nevét, az elhaltaknak pedig halálozási dátumát az említett lap szerkesztőségével minél előbb tudatni, hogy ott a történelem számára megmentessenek a feledéstől. Valóban hazafias tettet cselekszik mindenki, a ki rövid értesítésével az emigráció történetét felkarolt laptársunkat kutatásaiban útbaigazítja.

A „Történelmi Lapok“ pénzügyeinek kezelése. Lapunk előfizetési díjainak bevételeit, elszámolását és nyilvántartását a m. k. postatakarékpénztár eszközli. A „Történelmi Lapok“ kiadóhivatala a postatakarékpénztár cheque-és clearing-forgalmában a 3213 számot nyerte. Kérjük most már mind azokat a t. előfizetőket, a kik a clearing-forgalomban résztvevő tagok, hogy előfizetéseiket ezentúl ne készpénzben, hanem cheque-k útján méltóztassanak kiegyenliteni. A kik előfizetőink közül nem tagjai a postatakarékpénztár clearing-forgalmának, azok részére ezentúl postautalványok helyett a postatakarékpénztár közvetítésére szóló „befizetési lap“-ot küldünk. E lappal minden postadíj-költség nélkül adhatók fel az előfizetési díjak s a feladásról díjtalan elismervényt kapnak az előfizetők. Ez által az utalványok bélyeg-költségeit, vagy pedig az 5 pecsétetes levelek elkészítésével járó vesződést és portó-díját megtakarítják előfizetőink. Azonfelül pedig az előfizetési díjat egy reszről feljegyzti a postatakarékpénztár, másrészről feljegyeztetik a postatakarékpénztár ajánlva leküldött számlakivonata nyomán a kiadó-hivatalban, s így az előfizetés nyilvántartása körül minden tévedés lehetősége ki van zárva. A „Tört. Lapok“ legelső a hazai lapok között, melynek előfizetési díjait a postatakarékpénztár, melynek szervezete a legpraktikusabb, legolcsóbb, az előfizetőkre nézve pedig a legkényelmesebb, kezeli. Hisszük, hogy lapunk barátainak kellemes szolgálatot tettünk, a mikor ez állami intézmény igénybe vételével arról gondoskodtunk, hogy előfizetőink kényelmét előmozdítsuk.

Megvételre keressük a következő, gyűjteményünkben hiányzó hirlapszámokat és füzeteket: a „Pesti Napló“ 1878. évfolyama reggeli 21. sz., a „Vasárnapi Ujság“ 1871. évf. 49. az 1883. évf. 39. sz., a „Magyar Ujság“ 1891. évf. 52. sz., a „Budapesti Hirlap“ 1888. évi karácsonyi száma, az „Aldor“ Imre szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Regélő“ 1869. I. évf. 1—4. és 15—24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár“ összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is.

Szerkesztőség.

Kérelem emigránsainkhoz. Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontosan tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharcunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz *emigránsaink* neveit is tudnunk, kik a haza szent ügyéért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hányattatás után a honvágytól indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világsi napok után közel 4000 honvéd emigrált ki Törökönba, mások meg Komárom feladása után Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év múlva gyűlt össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével speciálisan foglalkozó belmunkatársa összeakarván állítani a még élő emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét, olvasóink és honvédeink támogatására számítva, felkérjük ezennel nemcsak t. előfizetőinket, de összes olvasóinkat, szíveskedjenek szerkesztőségünkhöz beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szíves tudósító rövid levelét és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szíves buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállíthassa a szerkesztőség.

JÓ ÁRON

megveszi szerkesztőségünk a magyar emigráció történetére vonatkozó alábbi könyveket:

Szilágyi Sándor: Tollrajzok az 1848—49-iki magyar hadakból. Egy képpel. Pest 1850.

Ugyanaz: Nagyenyed album. Pest 1851.

Hutter J.: Von Orsova bis Kiutahia. 8-r. (VIII. 268. l. & Musikbeilage) Braunschweig 1851.

Imrefi: Die ungarischen Flüchtlinge in der Türkei. Aus dem ungarischen übersetzt von Wasfi. 274. l. Leipzig 1851.

Aus *Kossuth's Memoiren*, Ins Deutsche übertragen vom Grafen S. (8-r. 56 l.) Grimma 1850.

Horn E. Ludwig Kossuth. Leipzig 1851.

Flüchtlings-Album. Ein ernstes Gedenkbuch zur theilnehmenden Erinnerung an die verbannten Söhne des Vaterlandes. (8-r. 274 l. mit 9 Bildern.) Grimma 1850.

Die ungarischen *Freiwilligen-Corps* im Jahre 1859. Mit 3 chromolith. Tafeln & Abbildungen. 4-r. Wien 1860. br.

K. M. Kertbeny: Offener Brief an (nicht gegen) Herrn L. v. Kossuth, früher Gouverneur von Ungarn, derzeit in Turin. Ueber die Verbrechen einiger Ungarn in Italien. Brüssel 1864. N. 8-r. 32 l.

Ugyanaz: Die ungrische Emigration seit 1849. 2000 Skizzen biographischen, historischen, statistischen und bibliographischen Inhalts. Brüssel 1864. N. 8-r. 420 l.

Ugyanaz: Memoiren eines Revolutionären. Aufzeichnungen des Oberst Josef Makk, als Schöpfer ungr. Artillerie 1848—49, und als Emissär in Ungarn 1850—55. Niedergeschrieben zu New-York. Herausgegeben von K. M. Kertbeny 1864.

Ugyanaz: Die Ungarn im Auslande. II. füzet. Namensliste ungrischer Sommitaeten in der Fremde (1464—1864) 1000 Nummern, mit biographischem Signalement. 1864.

Libello contra il generale Türr. (Ez csak következtetett czim) Szerkeszté (állítólag) Antonio Vörös, Emerico Takács, Josepho Nagy e Giovanni Fehér. Nyomatott 1863-ban, állítólag Pesten. *Válasz erre:* Documenti e note relativi al libello contra il generale Türr. Milano. Tipografia Gugliemini 1863.

Az emigráció történetével foglalkozó egyik munkatársunknak van szüksége e gyűjteményéből hiányzó művekre, s így hazafias cselekedetet teljesít, a ki a fentebbi könyvek bármelyikét illő áráért átengedi nekünk.

— Szíves ajánlatokat kér —

az „1848—49. T. L.” szerkesztősége.

A kolozsvári ereklye-múzeum

érdekes gyűjteményt állított össze

KOSSUTH LAJOS HALÁLA

alkalmával megjelent

gyászkeretű hírlapokból.

De még sok hiányzik és teljesen hiányzanak pl. a hazai német, zsidó, szerb és más nyelvű hírlapok, meg a külföldiek. Hazafias tisztelettel kérjük tehát olvasóinkat, hogy a kinek netalán valami ilyen hírlap-példánya lenne, a fent elősoroltak közül — kegyeletes gyűjteményünk gazdagítása végett, küldje azt be mielőbb múzeumunknak.

Egyes lapszámok elkallódnak, míg nálunk összegyűjtve a jövő számára nagybecsű történeti forráskönyvet fognak alkotni!

NAGY BÚTORRAKTÁR!

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-útcza 27.

Tisztelettel ajánljuk dúsán berendezett bútorraktárunkat. Kapható itt minden berendezés jutányos áron, jótállás mellett.

Dús választék szőnyeg-, függöny-, kép-, tükkör- és matrácokban.

Amaz elvünk, hogy kevés haszonnal nagy forgalmat produkáljunk: életképesnek bizonyulván, feltűnő olcsón árulhatunk.

A kárpos, asztalos, mázó és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakítást és javítást is elvállalunk.

Tisztességes, pontos szolgálat, vidékre bérmentve.

Teljes tisztelettel:

Walton és társa.

Hazai iparcikkek I. Kíváló kolozsvári asztalos munkák I.